

जाहिरातींचे दर.
सालील पत्र्यावर चौकशी
करावी.
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास', पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु. ४.
(टपाल हंशिल माफ)
किरकोळ अंकास
एक आणा.

'अर्थ एव प्रधान' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ३

पुणे, बुधवार, तारीख १० नोव्हेंबर, १९३७

अंक ४४

— मन प सं त काम —
वक्तरीर पणाची] रिसवूड ब्रदर्स-टेलर्स [गंठी
सदाशिव हौदानजिक, पुणे.

UNEMPLOYMENT
NO MORE
अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या
प्रतीचें अत्यंत लोकप्रिय
झारापकर टेलरिंग
कॉलेज
आप्पा बळवंत चौक, पुणे २
[माहितीपत्रक मागवा]

अर्थशास्त्र
लेखकः—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. द. गो. कर्वे
पृष्ठसंख्या सुमारे ३००; किंमत ३ रुपये
या ग्रंथांत अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धांतांचे विवेचन केले
आहे.

धी बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना— ७ सप्टेंबर १९०६]

उभारलेलें भांडवल रु. २,००,००,०००
वसूल झालेले भांडवल रु. १,००,००,०००
रिझर्व्ह फंड रु. १,०५,५०,०००

मुख्य कचेरी—ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई
शाखा—बुलियन एक्सचेंज (शेस मेमन स्ट्रीट, मुंबई), वांद्रे
(मुंबईनजीक), मलबार हिल (मुंबई), कुलाबा (मुंबई), काळबादेवी
(मुंबई), अहमदाबाद, अहमदाबाद-स्टेशन शाखा, कलकत्ता, कलकत्ता-
बडाबझार, पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, नागपूर सिटी.

लंडन एजन्ट्स—धी वेस्टमिन्स्टर बँक लिमिटेड.

चालू ठेवीवरील व्याजाचा दर

जानेवारी ते डिसेंबर असे दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,०००
रकमेच्या चालू ठेवीवर शेंकडा ३ टक्का व्याज दिले जाईल; परंतु एक
लाखावरील रकमेच्या चालू ठेवीवर स्पेशल व्याजाची आकारणी केली
जाईल. सहामाही असेर व्याजाचा रकम ५ रु. इतकी असल्याशिवाय
व्याज दिले जाणार नाही. कायम, थोडक्या मुदतीच्या व सेव्हिंग बँके-
कडील ठेवी सुद्धा आम्ही ठेवून घेता; व त्यांवर व्याजाची योग्य आका-
रणी करतो; विशेष माहिती व नियम वगैरे अर्जांनी मागवावेत.

शिवाय ट्रस्टी या नात्याने इतर जी कामे करावयाची तीं करावी लाग-
ल्यास तीं सुद्धा ही बँक करते. नियमांची माहिती अर्जांनी मागवावी.
शिवाय, सर्व प्रकारचे बँकेचे व्यवहार या बँकेमार्फत केले जातात.

एजंटः—टी. आर. लालवाणी.

लक्षांत ठेवा] १९३७-३८ सालावेर [लक्षांत ठेवा

कॉमनवेलथचे तृतीय मूल्यमापन होणार

“जनतेच्या सहानुभूतीमुळेच “कॉमनवेलथ” ने सर्व विमा संस्थांत अयस्थान
मिळविले आहे व त्याबद्दल आम्ही जनतेचे अत्यंत आभारी आहोत.”

श्री. आर. एन. अभ्यंकर, बी. ए., एल. एल. बी.,
मॅनेजिंग एजंट्स,

दि कॉमनवेलथ अॅशुअरन्स कंपनी, लिमिटेड
११ बुधवार पेठ, पुणे नं. २.

महाराष्ट्रातील प्रत्येक ठिकाणी भरपूर कमिशनवर एजंट्स नेमणे आहेत. तरी विशेष माहिती-
करिता हेडऑफिसकडे पत्रव्यवहार करा.

“अर्थ” ग्रंथमाला
व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सह-
कार, बँकिंग इत्यादि विषयांवरील
सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची
पुस्तके.

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
२ रिझर्व्ह बँक
३ व्यापारी उलाढाली
वरील प्रत्येक पुस्तक लोकप्रिय
झाले आहे.

किं. १ रु. (ट. स. निराळा)
व्यवस्थापक, 'अर्थ' ग्रंथमाला,
पुणे २.

विविध माहिती

ब्रिटिश रेडिओच्या श्रोतृवर्गांत वाढ होणार

ग्रेट ब्रिटनमधील रेडिओ स्टेशनवरून आजपर्यंत फक्त इंग्रजी भाषेतूनच कार्यक्रम केले जात असत. ह्यापुढे इतर भाषांतूनहि सदेश पाठविले जातील असे पोस्ट-मास्टर-जनरलनी कॉमन्स सभेत जाहीर केले.

कृत्रिम रेशमाच्या कारखान्याची स्थापना

हिंदुस्थानात कृत्रिम रेशमाच्या कापडाचा सप वाढत्या प्रमाणावर होत आहे, ह्या दृष्टीने असल्या रेशमाच्या कारखान्यांस येथे वाव आहे. मुंबई येथे, सर जहागिर बोमन बेहराम ह्यांचे अध्यक्षतेसाली "आर्ट सिल्क प्रॉडक्ट्स" लि. ह्या नांवाची एक कंपनी स्थापन होत असून, तिचे कारखान्यात दरमहा दोन लक्ष वार कापड निघू शकेल, अशी अपेक्षा आहे

सहकारी परीक्षांचा निकाल

प्रांतिक सहकारी इन्स्टिट्यूटच्या सेंट्रल एज्युकेशन बोर्डा-मार्फत गेल्या मे महिन्यात घेण्यात आलेल्या सेक्रेटरीजच्या परीक्षेस १५३ उमेदवार बसले होते, त्यापैकी ३६ उत्तीर्ण झाल्याचे जाहीर झाले आहे. सहकारी सर्टिफिकेटाच्या परीक्षेस बसलेले सातहि उमेदवार नापास झाले आहेत.

विमा बिलाची वरिष्ठ कायदेमंडळांत चर्चा

विमा बिल मध्यवर्ती असलेल्या गेल्या अधिवेशनात पास झाल्यानंतर ते आता कौन्सिल ऑफ स्टेटमध्ये मंजुरीसाठी धाडण्यांत आले आहे. ता १५ नोव्हेंबर रोजी कौन्सिल ऑफ स्टेटच्या बैठकीस प्रारंभ होईल.

पजाबांत बेकारांची गणती

पजाब सरकारने सुशिक्षित बेकारांची गणती करण्यास आरंभ केला आहे. सापत्तिक सुस्थितीमुळे अगर काम करण्याच्या अनिच्छेमुळे जे बेकार असतील त्याचा समावेश यादीमध्ये होणार नाही.

जगांतील सर्वांत वेगवान आगगाडी

फ्रान्स देशातील पॅरिस लिऑन्स अॅन्ड मेडिटरेनियन रेल्वेवरील पॅरिस ते नीस हा ६८० मैलाचा टप्पा दर तासास सरासरीने ८१.५ मैल वेगाने आक्रमणाच्या नियोजित आगगाडीशी बरोबरी करणारी दुसरी आगगाडी इतरत्र नाही प्रत्येक गाडीच्या पुढे व मागे एक इजन जोडण्यात येईल. त्या दोघाची मिळून ४ हजार अश्वशक्ति भरेल. तेलाच्या जळणावर वीज निर्माण करून त्या शक्तीने आगगाडीस गति देण्यात येईल. ग्रेटब्रिटनमध्ये कोळसा मुबलक असल्याने व इतर जळण वाहेरून आणावे लागत असल्याकारणाने, तेथील रेल्वे कंपनी शक्यतोवर कोळशाच्या उपयोगावरच भर देत असतात वेगाचे बाबतीत कोळशाची इजने इतरास मागे सारू शकत नाहीत

ब्रिटिश रेडिओ आणि बिअर दारू

ब्रिटिश रेडिओमधील एका भाषणात बिअर दारूची जाहिरातबजा स्तुति करण्यात आल्याबाबत मितपानाचा व दारूबंदीचा पुरस्कार करणाऱ्या ब्रिटिश संघाने जोराची तक्रार केली आहे बिअर हे निरुपद्रवी व लोकप्रिय पेय असल्यामुळे वरील प्रकारच्या भाषणाचा निषेध करण्याचे विशेष कारण नाही असे मत काही लेखकांनी व्यक्त केले आहे.

कामगार-संघांच्या सभासदांची संख्या

अमेरिकेतील कामगारसंघांच्या सभासदांची संख्या अलिकडे झपाट्याने वाढली असून आज ती ७५ लक्ष आहे. ग्रेटब्रिटन हा लहान देश असूनहि तेथील कामगार संघांत ५३ लक्ष सभासद आहेत.

पदवीधरांस काम पाहून देण्याची योजना

रिकाम्या पदवीधरास काम पाहून देण्याच्या हेतूने एक कचेरी स्थापन करण्याच्या योजनेस मद्रास विश्वविद्यालयाच्या सेनेटने मान्यता दिली आहे.

बाशीं लाइट रेल्वे कं लि.

वरील कंपनीची वार्षिक सभा लंडन येथे नुकतीच झाली, त्यावेळी तिच्या अध्यक्षानी कंपनीच्या व्यवहाराविषयी माहिती सांगितली गेल्या वर्षी कंपनीस १५.३ लक्ष रु. उत्पन्न झाले. ह्या आकडाच्या पूर्वीच्या सालातील उत्पन्नापेक्षा २० टक्क्यांनी लहान आहे. संचहि ११.३ लाखावरून १० लक्ष, ८७ हजारवर आला व निवळ नफा ४.५ लक्ष रु. उरला, म्हणजे त्यात त्या पूर्वीच्या वर्षाचे मानाने ३.३ लक्षांची घट झाली. भागीदारांस २.३% दराने डिव्हिडंड वाटण्यांत आले. "मोटारच्या वहातुकीस आळा घालण्याची योजना हिंदुस्थानसरकार आखीत आहे, तिला अनुसरून एक बिल कायदे मंडळात लवकरच मांडण्यांत येईल. म्हणजे मग रेल्वेजना अनिष्टस्पर्धेचा घातुक जाच होणार नाही" असे अध्यक्षानी आपल्या भाषणांत सांगितले.

ट्रेझरी बिलांवर द. सा. द. शे. १४ आणि ८ पै व्याजाचा दर नोव्हेंबर १ तारखेस ट्रेझरी बिलाची टेंडर्स खोलण्यात आली तेव्हा १ कोटि रु. किंमतीच्या बिलांस १ कोटि ८१ लक्ष रुपयाची मागणी होती असे आढळले. व्याजाचा सरासरीचा दर द. सा. द. शे. १४ आणि ८ पै इतका बसला.

लॉर्ड रे ग्युझियम, पुणे

लॉर्ड रे इंडस्ट्रियल म्युझियम पुणे ही संस्था पहावयास गेल्या तीन महिन्यांत—जुलै, ऑगस्ट व सप्टेंबर मिळून १९,७७६ प्रेक्षक आले होते.

न्यू इंडिया अॅन्शुरन्स कं लि.

वरील विमा कंपनीची वार्षिक साधारण सभा ता २२ सप्टेंबर रोजी भरली होती कंपनीने ३१ मार्च, १९३७ अखेर संपलेल्या वर्षात मिळविलेल्या कामाची व सभेने जाहीर केलेल्या डिव्हिडंडची माहिती "अर्थी"त आलेलीच आहे. आगवोटींतील वहातुक, अपघात, इत्यादि न्यू इंडियाच्या प्रमुख शाखा असून आयुर्विमाचे काम स्वीकारण्यास तिने प्रारंभ करून फक्त आठच वर्षे झालेली आहेत, त्या मानाने ह्या शाखेने केलेली प्रगति अत्यंत अभिनंदनीय आहे १९३६-३७ मध्ये तिने १ कोटि. ६७ लक्ष रुपयाचे विमे उतरले. तिचे जाळे सर्वत्र पसरलेले आहे, सर नवरोजी सकलातवाला हे कंपनीचे चेअरमन व मि. आर. जी. डफ हे जनरल मॅनेजर आहेत.

दिल्ली ते मद्रास २७ तासात प्रवास

मुंबई ते दिल्ली वैमानिक वहातुक ता. ८ नोव्हेंबर रोजी सुरू झाली. प्रत्येक आठवड्यात विमानांची दोनदां ये-जा होईल व वाटेत ग्वाल्हेर, भोपाळ व इंदूर हीं शहरे घेण्यात येतील. मुंबईहून मद्रासला जाणाऱ्या विमानाच्या वेळाशी ह्या विमानाच्या वेळा जोडण्यात यावयाच्या आहेत.

मुंबई बंदरातून सोन्याची साप्ताहिक निर्यात

किंमत रु.

३१-१०-३७ ते ६-११-३७ ३२,९८,५१४
२१-९-३१ ते ६-११-३७ ३,०५,६५,७९,२३८

अनुक्रमणिका

	पृष्ठ		पृष्ठ
१ विविध माहिती ...	५२०	४ सरकारी खर्च व स्वदेशी ..	
२ शेतकऱ्यांचे कर्ज व लवा- दाचा कायदा ...	५२१	५ उद्योगधंदे जकाती कमी करण्याची भाषा फोल आहे—हिंदुस्थान इंडस्ट्रि- यल क. लि.	
३ विश्राम मंडळांत औद्यो- गिक शाखेचे उद्घाटन	५२२	६ पुण्यातील सहकारी दिन	५२५
४ स्फुट विचार ..	५२३	७ बाबि को फाटेली	५२५
लोकरांच्या हातकामाचा धंदा-कपण्याच्या कायद्या- सबधी तक्रार—मुंबईस नवीन रोसे बाजार !— दोन रोसे बाजारांची आवश्यकता आहे काय—		८ ऑथ स्टेट बँकेची वार्षिक समा	५२६
		९ इंग्लिशचे हिंदुस्थानातील शिक्षणकामाकडे लक्ष	५२७
		१० निवडक बाजारभाव	५२८

अर्थ

बुधवार, ता १० नोव्हेंबर, १९३७

**शेतकऱ्यांच्या कर्जांचे ओझे लवादाने हलके
करण्याचा कायदा**

शेतकरीवर्गाची आर्थिक हलासी दूर करण्याकरिता प्रांतिक सरकारने हाती घेण्यासारख्या योजनापैकी सावकारी व्यवहाराचे नियमन होण्याविषयीच्या कायद्याची रूपरेखा आम्ही स्थूल मानाने मागे दिली आहे. ह्या कायद्याचा उपयोग ऋणको शेतकऱ्यांस चांगला होईल, ह्यात शंका नाही तथापि, त्याच्या डोक्यावर मागच्या कर्जाचे ढोंगर चढले आहेत, त्यांचे ओझे हलके झाल्या-वाचून शेतकरीवर्गाची दु स्थिति नाहीशी होण्याची आशा करणे व्यर्थ आहे. चक्रवाढ व्याजाने कर्जे फुगली असून ती फेटण्याचे त्राण शेतकऱ्यांमध्ये उरले नाही आणि ते ओझे डोक्यावर वागवून त्यांनी आपला उद्योग चालवावा आणि कुटुंब-पोषण करावे ही अपेक्षा फुकट नाही काय ? ह्या करिता, लवादा-करवी शेतकऱ्यांच्या कर्जांची छाननी होऊन कर्जदारांच्या ऐ-र्तास जुटतील आणि सावकारांवर न्याय्य स्वार्थत्यागाचा बोजा पडेल अशा रीतीने त्यांच्या रकमा कमी करणे आणि त्यांच्या फेडीची तरतूद करणे ह्या बाबी कायद्याने निश्चित केल्या जातात. कर्जलवादाचे ह्या तऱ्हेचे कायदे मध्यप्रात, बंगाल व मद्रास ह्या प्रांतात चालू आहेत आणि त्यांचा उपयोग शेतकऱ्यांस होत असल्याचा अनुभव आला आहे. दुसरीकडे मिळालेल्या अनु-भवाचा फायदा घेऊन इतर प्रांतांच्या घर्तीवर मुंबई सरकाराने नवीन कायदा करणे अगत्याचे आहे. ह्या कायद्याचे स्वरूप कसे असावे ह्या विषयीची कल्पना आम्ही येथे देत आहो

कर्जफेडीची रकम ठराव्याची ती सक्तीने नसून घनको ऋण-कोच्या समतीने निश्चित व्हावयाची हा प्रस्तुत कायद्याचा एक विशेष असतो. लवादाच्या हस्ते दोन बाजूंमध्ये कर्जाबाबत तद-जोड घडवून आणणे हा त्यांतला मुख्य भाग होय. कोणत्याही शेतकऱ्यास, तो जमीनीचा मालक असो अथवा कुळ असो, आपल्या देण्याबाबत तदजोड व्हावी अशी मागणी करण्याचा हक्क कायद्याने प्राप्त होतो. घनकोसहि आपले येणे

लवादाकडून निश्चित करून घेतां येते. पण कायद्याने दिलेली ही सवलत कर्जदार-शेतकऱ्यांच्या दृष्टीने अत्यंत महत्त्वाची आहे. सावकार मुदल व व्याज देण्याचा तगादा करू लागला असता किंवा कर्जाचा बोजा वाढत आहे असे दिसल्याने कोणत्याही ऋणकोस आपला बोजा कमी करून घेतां येतो. मोठ्या जमीन-दारांनी आपण शेतकरी आहो ह्या सबबीवर कायद्याच्या सवल-तीचा अयोग्य फायदा घेऊं नये म्हणून कर्जलवादाच्या रकमेस मर्यादा घालण्यात येते उदाहरणार्थ, शंभर रुपयांपेक्षा कमी नाही आणि दहा हजारांपेक्षा अधिक नाही अशा कर्जांच्या बाब-तीतच लवादाकरिता अर्ज करतां येईल असा निर्बंध कायद्यांत असतो. कर्जलवादमंडळ सरकार नेमते आणि त्याच्या अधिका-राची व्याप्ती तालुका किंवा जिल्हा ह्याच्या क्षेत्रांत मर्यादितेळी असते.

लवादाकडे करावयाच्या अर्जात कर्जाचा विस्तृत तपशील द्यावा लागतो. अर्जाची पूर्व चौकशी होऊन लवाद करावा असे मंडळास वाटल्यास ते कर्जदाराच्या सर्व घनकोस आपल्या येणे कर्जाची माहिती पुरवण्याविषयी सूचना करते आणि ही माहिती ठराविक वेळांत न आल्यास कर्जाची फेड झाली असे समजले जाते. सावकारास माहिती देण्याचे संबधांत हयगय करून चालत नाही आणि आपल्या कर्जाच्या पुष्पिसाठी आवश्यक असलेली कागदपत्रे पुढे मांडावी लागतात. लवादमंडळापुढे वकील लोकांस उभे रहाण्यास प्रतिबंध केलेला असतो कर्ज-लवादाबद्दलचा अर्ज मंडळाकडे गेला की त्यांत दाखल असलेल्या कर्जाबाबत कोण-त्याही दिवाणी कोर्टात खटला चालू शकत नाही, एवढेच नव्हे, तर चालू असलेले दावेहि बंद पडतात. कायद्यामधली ही तरतूद अत्यंत महत्त्वाची आहे तिने कर्जवसूलबंदीचे कार्य आपोआप घडून येते. अशा प्रकारची बंदी सरकारने करावी म्हणून जी कित्येकांची मागणी आहे तिची पूर्तता ह्या रीतीने सहज होते. लवादाची मागणी कर्जदाराने केलेली असल्यामुळे सावकारास ह्या बंदीविरुद्ध तक्रार करता येत नाही. ज्या कर्जाबाबत सावकार फिर्दा करणार किंवा तगादा लावणार, त्याचीच कायदेशीर चौकशी व्हावयाची असल्याने वसुलीचे सर्व मार्ग स्वाभाविकपणाने खुंटतात शेतकरी वर्गाच्या मालमतेवर सावकारांनी गदा आणू नये हा मॉरेटोरियमचा म्हणजे कर्ज-वसूल-तहकुबीचा जो उद्देश तो ह्या कायद्याने व्यवस्थित रीतीने साध्य होतो कर्जे हलकी करण्याच्या योजनेचा तहकुबी हा प्रारंभाचा भाग आहे नुसती तहकुबी जाहीर केली आणि तिच्यापुढे कर्ज-फेडीची काहीच योजना नसली, तर तिचा काहीच उपयोग नाही. कारण, तिच्या योगाने कर्जफेडीचे आजचे मरण उद्यावर ढकलले, एवढेच होतें परंतु कर्जाच्या रकमेस हात लागण्याची तरतूद तीमध्ये नसते कर्जलवादाचा कायदा सावकारांच्या स्वार्थाच्या मुळावर येतो आणि तहकुबी त्यास पसत होणे अशक्य आहे, हे खरे, परंतु बहुजन समाजाच्या हिताचे दृष्टीने आणि शेतीच्या धंद्याचे संरक्षणार्थ त्यास कायद्याने येणारा स्वार्थत्याग केलाच पाहिजे तागाईची कर्जे देणारा सरकार हा सावकार लवादाच्या कायद्याचे तडाक्यातून सुटत नाही आणि सहकारी सस्थासहि त्याची झळ सहन करावी लागते हे येथे लक्षात ठेवले पाहिजे.

विश्राम-मंडळांत औद्योगिक शाखेचें उद्घाटन

येथील विश्राम मंडळात दिवाळी पादव्यानिमित्त गेल्या गुरुवारी स्नेहसमेलन भरलें होतें आणि त्या प्रसंगी प्रो काळे ह्यांनी अध्यक्ष ह्या नात्यानें मंडळाची औद्योगिक शाखा चालू झाल्याची औपचारिकरीत्या घोषणा केली. मंडळाचे कार्यवाह ह्यांनी त्याच्या पचायतनातल्या श्रीराम विश्रामधाम, शिक्षण विचारिणी महासभा इत्यादि सस्थांच्या कार्याचा वृत्तांत सांगितला आणि औद्योगिक मंडळ स्थापण्याच्या कल्पनेविषयी माहिती दिली. ह्यानंतर समेलनाचे अध्यक्ष, प्रो काळे, ह्यांनी भाषण केलें, त्याचा शोषवारा येणेंप्रमाणें:—

प्रो. काळे ह्यांचें अध्यक्षीय भाषण

विश्राम-मंडळ ही सेवानिवृत्ताची संस्था आहे, परंतु सेवानिवृत्ति म्हणजे एक प्रकारची सेवा सुटली असता दुसऱ्या तऱ्हेची सेवा अंगिकारणें असा अर्थ केला पाहिजे. कर्मसन्त्यास शक्य व इष्ट नाहीं अशी गीतेची शिक्षण आहे. तिला अनुसरून सरकारी नोकरीतून मोकळे होऊन समाजसेवा करण्याचें व्रत विश्राम-मंडळाचे सभासद आचरीत आहेत, हें अभिनंदनीय आहे. औद्योगिक क्षेत्रात मंडळ पाऊल टाकीत आहे, ती सेवा मात्र भिन्न प्रकारची आहे हें लक्षांत ठेवें पाहिजे. धर्म, वेदांत, शिक्षण इत्यादि विषयावर येथें प्रवचनें व व्याख्यानें होतात त्यातले विचार कोणास पसंत पडले नाहींत किंवा त्यांचेप्रमाणें आचरण करणें कोणास आवडलें नाहीं, तर त्याच्यावर कोणत्याही प्रकारची जबाबदारी येत नाहीं आणि त्या बाबतीत मंडळावरहि जबाबदारी नसते. पण औद्योगिक मंडळाचा सबंध दुसऱ्याचे पैशाशी-यावयाचा आहे त्याची काय-चाप्रमाणें नोंदणी व्हावयाची असून त्याचा कारभार नियमाप्रमाणें व जबाबदारीच्या जाणीवेनें व्हावा लागेल नवीन निघणारें व्यापारी मंडळ संयुक्त भांडवलालाच्या घटनेचें असणार, तरी त्याच्या कारभारात सहकारितेचें नैतिक तत्त्व आचरलें पाहिजे. मॅनेजिंग एजंटची सस्था अलीकडे अप्रिय झाली आहे हें ध्यानात वागवून मंडळाच्या भागीदारास नफा वाटला जाईपर्यंत त्याचे मॅनेजिंग एजंट विनावेतन काम करणार आहेत ही गोष्ट चांगली आहे. विश्राम मंडळाचे सभासद निरनिराळ्या सेवाक्षेत्रांत अनुभव घेतलेले गृहस्थ आहेत. पण स्वतंत्र व्यापार करून किंवा कारखाना चालवून निवृत्त झालेले त्यामध्ये क्वचितच आढळतील ह्या कारणानें, तज्ज्ञाच्या सल्ल्यानें, पद्धतशीर रीतीनें व व्यावहारिकपणानें वागण्याची मोठी जबाबदारी मंडळाचे शिरावर आहे. कोणतीहि गोष्ट प्रत्यक्ष केल्याविना समजत नाहीं, पण प्रयोग सावधगिरीनें केला पाहिजे. गावांत दुकानदार व अडत्ये अनेक आहेत तेव्हा मंडळानें केवळ घोपट, धुष्ण, मार्गानें न जातां नवीन कृती करून दाखविली पाहिजे मालाच्या खरेदी-विक्रीबरोबर मालाचें उत्पादनहि क्रमाक्रमानें करता येण्यासारखें आहे. तिकडे लक्ष दिलें पाहिजे पादरपेशावर्गानें आपली नैतिक भूमिका न सोडता बदलत्या काळात उत्पन्न झालेल्या नवीन परिस्थितीशी अडचणीस तोंड देऊन झगडलें पाहिजे महाराष्ट्रात लाखो रुपयांचें भांडवल सहज मिळण्यासारखें नाहीं, म्हणून, आम्हीं आमचें उद्योगधंदे लहान प्रमाणावर काढून ते हळुहळु वाढवणें आवश्यक आहे सचोटी, स्वार्थत्यागाची तयारी व सघटनाची प्रवृत्ति हे गुण आपणामध्ये वास करतील, तर महाराष्ट्राची औद्योगिक उन्नति निश्चयानें होईल परिस्थितीप्रमाणें महाराष्ट्रियांनीं राजकारण,

युद्धें, व्यापार व घंदे यशस्वी रीतीनें मार्गें करून दाखवले आहेत. त्यास सध्याच्या आधुनिक काळांत औद्योगिक क्षेत्रात कामगिरी का करतां येऊं नये? येथें निश्चयाचें, संघटनेचें व स्वार्थत्यागाचें बळ पाहिजे विश्राम-मंडळानें नवीन उद्योग हातीं घेतला आहे त्यास सर्वांनीं यथाशक्ति व यथामति सहाय-केल्यास यश प्राप्त झाल्यावाचून रहाणार नाहीं.

NOTICE TO CONTRACTORS.

Separate sealed percentage tenders in Form B-1 for each of the following works are invited and will be received by the Undersigned upto 2 P M on 22-11-1937. Other particulars regarding the contract etc and tender forms can be had at the Undersigned's Office on any working day, during office hours upto 20th November 1937 The Undersigned reserves the right to reject any or all tenders without assigning reasons.

Work	Estimated Cost of	
	Cost Rs	Tender Form Rs
(1) Improving Kamatgi Gadag Road section from Badami to— Border of Dharwar District.	13 573/-	1-2-0
(2) Improvements to Havanur Ekkambi Road, Constructing drains & Culverts in miles 0 to 20	45,213/-	7-8-0

Ex Engr's Office,
Dharwar, 27th
-October, 1937. } P. K SHINDE
Executive Engineer,
Dharwar Division, Dharwar.

U.P. GOVT. ARTS & CRAFTS EMPORIUM,

Hazaratgung, Lucknow.

CATERS FOR COTTAGE TO PALACE DEMANDS.

FOR UTILITY, DECORATION & PRESENTATION
ARTICLES THROUGH ITS ART HANDLOOM
AND VILLAGE INDUSTRIES SECTIONS

Please apply for our illustrated catalogue for more
details and also pay a personal visit when you are in
Lucknow

BUSINESS MANAGER

संजीवन हेअर टॉनिक

दारुणा, केंस गळणें व टक्कल

ह्यावर अनुभविक उपाय

संजीवन मॅन्युफॅक्चरिंग कं., अहमदाबाद

स्फुट विचार

लोकरीचा हातकामाचा धंदा

घरगुती घद्याचा आधुनिक स्पर्धेच्या काळात टिकाव लागवयाचा असेल तर त्यास सुधारणा करण्यास वाव आणि सहाय्य देणे आवश्यक आहे ह्या दृष्टीने हातमागाच्या घद्याचें सघटन आणि प्रगति सध्या देशात चालू आहेत हिंदुस्थान सरकारने प्रांतिक सरकारांस दिलेल्या ग्रॅटचा विनियोग त्या कार्मी करण्यांत येत आहे. लोकरीच्या बनावटीचें काम करणाऱ्या विणकरास अशाच प्रकारच्या सहायाची आवश्यकता होती, आणि त्यासंबंधात मुंबई सरकारने तयार केलेल्या योजनेस हिंदुस्थान सरकारची मान्यता मिळाली आहे मध्यवर्ती सरकारने पाच वर्षेपर्यंत ग्रॅट देण्याचें कबूल केलें असून तिच्यामधून लहान प्रमाणावर लोकरीचे सूत व कापड तयार करण्याच्या घद्याच्या सुधारणेवर खर्च व्हावयाचा आहे नव्या प्रकारचे नमुने चालू करणें, मालास तजेला देणें आणि त्याच्या विक्रीची व्यवस्था करणें ह्या बाबतींत मुख्यत्वेकरून घद्यास सहायाची आवश्यकता आहे, आणि ह्या व इतर गरजा भागवण्याची तरतूद करण्यात येत आहे एका तज्ञाच्या देखरेखीखाली वरील सुधारणा घडवून आणण्यात यावयाची आहे आणि मुंबई सरकारच्या उद्योगखात्याचे मुख्य प्रस्तुत योजना यशस्वी होण्यासाठी तिच्यावर नजर ठेवतील. लोकरीचा लहान प्रमाणावरील धंदा हातीं घेऊन त्याचें संरक्षण व प्रतिपालन करण्याचें विधायक कार्य चालू केल्याबद्दल मुंबई सरकार व मि. आडवणी अभिनंदनास पात्र आहेत घरगुती व छोटेशानी घद्याच्या उत्कर्षाचा प्रश्न ह्याच मार्गानें सोडवणें आवश्यक आहे.

कंपन्यांच्या कायद्यासंबंधी तक्रार

अकॉउंट्स व ऑडिटर्स ह्याची मुंबईस एक संस्था आहे, तिच्या वार्षिक सभेचे प्रसंगी मि. व्हिट्टबी ह्यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात कंपन्याविषयींच्या नवीन कायद्यास अनुलक्षून उद्गार काढले ते मननीय आहेत. जमाखर्चाचे व हिशोबतपासनासाचें काम करणाऱ्या मंडळीस ह्या कायद्यामुळे उद्भवलेल्या अडचणी जशा दिसतात तशा त्या इतरांच्या कचित्तच लक्षात घेण्यावा सभव असतो. कंपन्यांचा कायदा इतका विस्तृत व गुंतागुंतीचा आहे की, त्याच्या कित्येक कलमांचा अर्थ नीट लागत नाही आणि त्यांप्रमाणें कृति घडून येण्याचे कार्मी शंका उत्पन्न होतात. हा कायदा अशा बाईने पास करून घेण्यात आला की, त्यातलीं निरनिराळीं कलमं एकमेकास धरून आहेत कीं नाही आणि त्यापैकीं काहींमध्ये विरोध आहे कीं काय ह्याचा काळजीपूर्वक विचारहि कोणी केला नाही अशी मि. व्हिट्टबी यांची तक्रार आहे. कायदेपढिताच्या मते काहीं कलमांचा अर्थ होतो तो कायदा करणाराच्या उद्देशास धरून नाही हें उघड दिसतें तेव्हा, कोणताहि कायदा स्पष्ट व असंदिग्ध असावा, असें त्याचें म्हणणें आहे कायद्याच्या अस्पष्ट व वादग्रस्त कलमांचा अर्थ कोर्टांत जाऊन निश्चित करून घेण्याची आवश्यकता भासावी हें चांगलें नाही आणि कंपन्यांच्या कायद्याची दुसरी होण्याविषयींच्या सूचना सरकारकडे गेल्या आहेत व जात आहेत ह्यावरून त्याचें सद्दोषत्व सिद्ध होतें असें मत त्यांनी व्यक्त केलें आहे कोणत्याहि कायद्याच्या अर्थासंबंधानें शंका किंवा वाद उपस्थित झाला असता निर्णायक अभिप्राय तो करणारे देऊं शकत नाहीत आणि त्यासाठी

कोर्टाकडे धाव घ्यावी लागते ह्या बाबीकडे मि. व्हिट्टबी ह्यांनी सरकारचें लक्ष वेधलें, ही गोष्ट चांगली आहे ह्या प्रश्नाचा विचार हिंदुस्थान सरकारने लवकर करावा, एवढें त्याचें महत्त्व सचित आहे.

मुंबईस नवीन रोखेबाजार ?

सरकारी कर्जरोखे व कंपनीचे भाग ह्यांची खरेदी-विक्री होण्यास सोयीचें पडावें म्हणून दलालाची संस्था असते आणि तिच्या कामकाजाच्या नियमास सरकारने मान्यता दिलेली असते. व्यापाराच्या मोठ्या शहरात अशा संस्था असतात आणि रोखे व भाग विकणें व विकत देणें ह्या जनतेच्या व्यवहारास तिचें सहाय्य मिळतें. मुंबईस ह्या प्रकारची संस्था आहे, तिचें नाव "नेटिव्ह शेअर अँड स्टॉक ब्रोकर्स असोसिएशन" असें आहे. ही फार जुनी संस्था असून तिच्या कारभाराविषयीं अडचणींचे व तक्रारींचे प्रश्न उपस्थित झाल्याकारणानें मुंबई सरकारने कमिट्या नेमून चौकशा करवल्या आहेत. अलीकडे मॅरिसन कमिटीने केलेली चौकशी व तिच्या रिपोर्टाची ही प्रसिद्ध आहेत. त्यासंबंधात व्हावयाच्या सुधारणांचे बाबतींत चर्चा झालेली आहे आणि ह्या प्रश्नाचा अखेरचा निकाल लागलेला नाही. ह्या परिस्थितीतच "इंडियन स्टॉक एक्सचेंज लि" ह्या नावाची नवी संस्था रोखेबाजाराचे व्यवहार करण्यासाठी स्थापण्याचें ठरलें असल्याचें प्रसिद्ध झालें आहे. ह्या बातमीमुळे लोकांत कुतूहल उत्पन्न होणें साहाय्यक आहे. आमच्या प्रातात "बॉंबे सिक्युरिटीज कॉन्ट्रोल कंट्रोल अँड" ह्या नांवाचा कायदा प्रचलित आहे रोख्यांच्या खरेदी-विक्रीचे करार होतात, त्याचें नियमन करणें हा त्या कायद्याचा हेतु आहे. रोख्यांच्या खरेदी-विक्रीबद्दलचे वायद्याचे करार सरकारची मान्यता असलेल्या रोखेबाजाराच्या संस्थेच्या सभासदांचे मार्फतच झाले पाहिजेत, नाहीतर त्यास कायदेशीरपणा प्राप्त होत नाही आणि न्यायमदिरामध्ये त्यास स्थान मिळत नाही. रोखीने होणाऱ्या ह्या व्यवहारास सदरद्वय नियम लागू नाही. नेटिव्ह शेअर अँड स्टॉक ब्रोकर्स असोसिएशन ही संस्था मुंबई सरकारने मान्य केली आहे, आणि रोख्यांच्या बाबतचा वर निर्दिष्ट केलेल्या कायद्याच्या कक्षेत ती येते. नवीन होऊं घातलेल्या स्टॉक एक्सचेंजच्या उत्पादकास मुंबई सरकारची मान्यता मिळवावी लागेल.

दोन रोखेबाजारांची आवश्यकता आहे काय ?

रोखेबाजाराचें एकच प्रकारचें कार्य करणाऱ्या दोन संस्थांची मुंबई शहरास व इलाख्यास आवश्यकता आहे काय ? हा प्रश्न येथें उपस्थित होतो. सध्या अस्तित्वात असलेली आणि अनेक वर्षांचा अनुभव घेतलेली स्टॉक एक्सचेंज जनतेच्या मागणीच्या मानानें अपुरी आहे काय ? एकाच क्षेत्रात दोन संस्था वावरूं लागल्या असता ध्यात अगोदरच माजलेली स्पर्धा अधिक तीव्र होण्याची आणि तिचे परिणाम प्रतिकूल होण्याची भीति नाही काय ? ह्या गोष्टींचा मुंबई सरकारास विचार करावा लागेल, नवीन रोखेबाजाराच्या उत्पादकांनी ह्या बाबी लक्षात घेऊनच आपली योजना आखली असली पाहिजे, पण त्याविषयींची तपशीलवार माहिती प्रसिद्ध होणें आवश्यक आहे मुंबईमधील कित्येक घनाढ्य घदेवाल्यांनी नवीन स्टॉक एक्सचेंज स्थापण्यात पुढाकार घेतलेला आहे दोनशें लोकांचे, सभासद होण्याविषयीचे, अर्ज आले आहेत आणि सभासदत्वाचें प्रवेशमूल्य दहा हजार रुपये इतकें निश्चित करण्यांत आलें आहे मंडळीस नुकसान आल्यास

त्याची भरपाई करण्यासाठी प्रत्येक सभासद शंभर रुपयांची हमी घेणार असे ठरले आहे मॉरिसन कमिटीच्या शिफारसी नवीन रोखबाजाराच्या स्थापनास मान्य आहेत आणि बाजारांतले व्यवहार त्यांस अनुसरून व्हावेत अशी त्यांची योजना आहे. जुन्या स्टॉक एक्सचेंजची मंडळी व मुंबई सरकार ह्यांचेमध्ये वरील कमिटीच्या काही शिफारसींचे बाबतीत मतभेद झाल्याचे दिसत होते, ह्या दृष्टीने नवीन एक्सचेंजची भूमिका अधिक समाधानकारक आहे असे सकृत्दर्शनी वाटते. तथापि, रोखे व मंडळ्याचे भाग ह्याची सुरेदी-विक्री सोडकर रीतीने व्हावी हा जो स्टॉक एक्सचेंजचा प्रधान हेतु तोच जनतेच्या हिताच्या दृष्टीने निर्णायक समजला पाहिजे आणि एकाच्या ठिकाणी दोन रोखबाजार झाले असता तो हेतु अधिक सुलभतेने सफल होईल किंवा कसे ह्याच महत्त्वाच्या प्रश्नाचा सरकारने विचार करावयाचा आहे. जुगारी स्वरूपाच्या सट्टेबाजीचे नियमन व्हावे म्हणून स्टॉक एक्सचेंजचे नियम सरकार घालून देते आणि त्यांचे पालन व्हावे असा त्याचा आग्रह असतो. रोखबाजारातील दलालास आणि त्याच्या सस्थेस आपल्या व्यवहारात सहाजिकच स्वायत्तता हवी असते, परंतु लोकांच्या हिताच्या दृष्टीने आवश्यक वाटेल त्या प्रमाणात ती मर्यादित करणे हे राज्यकर्त्यांचे कर्तव्य समजले जाते.

सरकारी खर्च व स्वदेशी उद्योगधंदे

कोणत्याही राष्ट्राच्या उद्योगधंद्याची सुस्थिति, त्यास स्वदेशात आणि परदेशात मिळणाऱ्या गिःहाइकीवर अवलंबून असते. त्यामध्ये तयार होणारा माल देशात किंवा देशाबाहेर खपण्यास अवसर असला पाहिजे. सध्याच्या जागतिक आर्थिक मंदीच्या काळात आणि विशेषतः राष्ट्रे शक्य तितक्या प्रमाणात स्वावलंबी होण्याचा यत्न करीत असतां परराष्ट्रांनी व्हावयाची देवघेव मर्यादित झाली आहे आणि प्रत्येक देशाने तयार केलेला माल त्याच देशाच्या बाजारात खपणे आवश्यक झाले आहे अलीकडे औद्योगिक चलती सर्वत्र दिसत आहे, तिच्या मुळाशी राष्ट्रांचे स्वदेशी व्रतांचे आचरण पुष्कळ अज्ञानी आहे, ह्यात शंका नाही. ह्या स्वदेशी प्रवृत्तीस राष्ट्रीय सरकारने सर्वतोपरी सहाय्य देत आहेत, हे ध्यानात ठेवण्यासारखे आहे. स्वदेशीच्या प्रगतीस उत्तेजन देण्याचे अनेक मार्ग आहेत, त्यामध्ये सरकारी उत्पादनाचा शक्य तेवढा मोठा भाग देशामध्ये खर्चून लोकांस कामधंदा मिळवून देणे हा एक आहे. मंदी हाटवण्याचे पद्धतशीर प्रयत्न ग्रेटब्रिटनमध्ये तेथील सरकार करीत आहे ब्रिटिश संरक्षण-सात्याचे मुख्य, सर टॉमस हन्सकिप, ह्यांनी कॉमन्स सभेत गेल्या आठवड्यात माहिती दिली तिच्या योगाने त्या बाबतीतल्या धोरणावर बोधप्रद प्रकाश पडला आहे त्याच्या अधिकारातल्या सात्यानी गेल्या वर्षी सुमारे २६५ कोटी रुपयांचा माल घेतला आणि चालू सालच्या पहिल्या सहा महिन्यातला हा आकडा सुमारे १२० कोटी रुपये आहे ह्या रकमांचा मोठा अंश आर्थिक मंदीने विशेष ग्रासलेल्या ग्रेटब्रिटनच्या भागामध्ये खर्चण्यांत आला आहे. सरकारच्या पैशाचा विनियोग एवढ्या मोठ्या प्रमाणात स्वदेशी धंदे व व्यापार ह्यांच्या उन्नतीकडे होत आहे इंग्लंडचे खुल्या व्यापाराचे तत्त्व केव्हाच गुंडाळले गेले आहे याचा निराळा पुरावा देण्याचे आतां कारण नाही. हिंदुस्थानांत स्वदेशी चळ-

वळीस उत्तेजन देण्याचे महत्त्व किती आहे हे वरील विवेचनावरून सिद्ध होत आहे.

जकाती कमी करण्याची भाषा फोल आहे !

जगाची आर्थिक घडी विस्कटली आहे ती पुन्हां नीट बसण्यास आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे मार्गातील सध्याचे जकातीचे वगैरे अडथळे दूर होणे अगत्याचे आहे ह्या आशयाची भाषा मुत्स-यांच्या व धंदेवाल्यांच्याहि तोंडून वारंवार ऐकू येते. संरक्षक जकातीच्या सारख्या योजना राष्ट्रांनी आपल्या पुरत्या बदलल्या म्हणजे सर्वांचाच परस्पर-व्यापार जोराने चालू होऊन आर्थिक प्रगतीचा मार्ग मोकळा होईल असे ध्वनित करण्याकडे त्यांचा रोख असतो. परंतु वस्तुस्थिति अशी आहे की जकाती कमी करण्याचे धोरण दुसऱ्यांनी अवलंबावे म्हणजे आपला व्यापार बिनधोक चालेल असे प्रत्येकास वाटत असते आणि सत्य स्पष्टपणे बोलून दाखवण्याचा निस्पृहपणा काचित आढळतो. ब्रिटिश व्यापारी संधाचे एक मध्यवर्ती मंडळ आहे त्याचे अध्यक्ष, सर जॉफ्रे क्लार्क, ह्यांनी त्या मंडळाच्या सभेत प्रास्ताविक भाषण करतांना मात्र या संबंधात स्पष्टोक्तीचा आश्रय केला. ते म्हणाले:-“जकातीचे दर कमी व्हावे आणि आयात-व्यापारावरची नियंत्रणे दूर व्हावी असे आपणांस मनापासून वाटते काय ? आज आपल्या देशांत (ग्रेट ब्रिटनमध्ये) औद्योगिक चलती दिसत आहे, तिला मुख्य कारण जकाती व व्यापारावरील निर्बंध हे नाहीत काय ? लढाऊ सामान तयार करणाऱ्या कारखानदारास जकाती कमी करण्याचे धोरण पसत पडेल असे तुम्हाला वाटते काय ? जकाती काही नव्या नाहीत. त्या वर्षानुवर्ष चालत आहेत आणि त्या असूनहि व्यापार वाढलाच आहे की नाही ? चलन व हुंडणावळ पद्धति, राष्ट्रीय स्वावलंबन इत्यादि अडथळे वास्तविक रीतीने व्यापार-वृद्धीच्या मार्गात येत आहेत.” नियंत्रणात्मक जकातींचा उंट गिळल्यावर सर जॉफ्रे क्लार्क ह्यास राष्ट्रीय स्वावलंबनाचे चिळित त्रास देत आहे असे दिसते. तेहि पचवण्याचा प्रसंग त्यांचेवर आल्यावाचून रहाणार नाही.

दि हिंदुस्थान इंडस्ट्रियल कॉ लि.

वरील कंपनीची कर्जाची योजना कशी हिशेबी तत्त्वावर बसविलेली आहे व कंपनीचा व्यवहार यशस्वी झाल्याने अनेक लोकांचे हित कसे साधणार आहे, ह्याचे विवेचन “अर्थी”च्या ता २६ मे, १९३७ च्या अकांत आम्ही केले आहे. कर्जाची नेहमी गरज असणाऱ्या लोकांस ते मिळण्याची सधटित व्यवस्था पद्धत-शीररतीने आखून परतफेडीची योजनाहि कंपनीने शिस्तवार केली आहे तथापि ‘सो बॉल’ स्वरूपाच्या योजनाचा लोकांस आलेला अनुभव उद्देगजनक असल्याने हिंदुस्थान इंडस्ट्रियल कंपनीच्या योजनेची विशेष अंगे त्याच्या लक्षात आलेली दिसत नाहीत. गरजू लोकांनी ह्या कंपनीच्या योजनांची पूर्ण माहिती मिळवून त्यास अनुसरून कर्जाकरितां लोन सर्टिफिकेट घेतली म्हणजे त्यामुळे त्यांची वैयक्तिक साय होईल आणि कंपनीच्या कार्यास यश प्राप्त होण्यास त्याने सहाय्य मिळून तिच्या सामाजिक उपयुक्ततेच्या योजना पुऱ्या होण्याचा मार्ग मोकळा होईल. लोकांभ्रयावरच कंपनीच्या योजनांची यशस्विता अवलंबून आहे.

पुण्यातील सहकारी-दिन

जिल्हा इन्स्टिट्यूटच्या विद्यमाने असिल्ले भारतीय सहकारी दिन गेल्या शनिवारी सेंट्रल बँकेच्या दिवाणखान्यात साजरा करण्यात आला. जिल्ह्यातील अनेक ठिकाणी सभा भरवून आंतरराष्ट्रीय सहकारी सभाचा संदेश खेडेगांवापर्यंत पोहोचविण्याचा अभिनंदनीय उपक्रम जिल्हा इन्स्टिट्यूटने यंदा केला होता इन्स्टिट्यूटचे अध्यक्ष, श्री. दाते, ह्यांनी प्रारंभी सहकारी दिनाचे महत्त्व आणि संदेशाच्या ठरावाचे स्वरूप समजावून सांगितले, नंतर श्री. पोतदार, श्री. नानासाहेब भोंडे, श्री. सावत, श्री. गोखले इत्यादि वक्त्यांची सहकारी चळवळीच्या निरानिराळ्या अगासबंधाने भाषणे झाली शेवटी समारंभाचे अध्यक्ष, प्रो. काळे, ह्यांचे समारोपाचे भाषण झाले त्याचा सारांश खाली दिला आहे.—

प्रो. काळे ह्यांचे अध्यक्षीय भाषण

आंतरराष्ट्रीय सहकारी सभाच्या संदेशात जागतिक शांति सारख्या आमच्या शक्तीच्या बाहेर असलेल्या विषयाचा उल्लेख आहे आम्ही आमचे सघटन व बल वाढविल्यावाचून त्या संदेशाचा परामर्श आम्हांस घेता येणार नाही मुंबई सरकारने नेमलेल्या कमिटीने प्राक्तिक इन्स्टिट्यूट बंद करावे, अशी सूचना केली असल्याचे प्रसिद्ध झाले आहे इन्स्टिट्यूटच्या म्हणजे सहकारी लोकशाहीच्या घटनेवरच गदा येत असता, ह्या प्रश्नाचा काळजीपूर्वक विचार आपणास करावा लागेल. कमिटीच्या प्रत्यक्ष शिफारसी ह्यासंबंधात काय आहेत आणि प्रधान मंडळ ह्यास मान देते किंवा काय ह्याची विश्वसनीय माहिती उपलब्ध होईतोंपर्यंत, प्रस्तुत प्रश्नासंबंधाने अभिप्राय व्यक्त करणे अवघड व अनिष्ट आहे तथापि, प्राक्तिक इन्स्टिट्यूट व त्याच्या शाखा रहाव्या असे आपण म्हणतो तेव्हा ह्या सस्थाची स्थिती, अधिकार व कार्य आज काय आहे, हे निर्विकारपणाने पहाणे अगत्याचे आहे.

गेल्या पाच-सात वर्षांतला इन्स्टिट्यूटचा इतिहास पाहिला, तर असे दिसून येईल की स्वतंत्र व लोकशाहीच्या तत्त्वाच्या घटनेचे आपले ध्येय जवळ आले नसून आपली पीछेहाटच झाली आहे. ऑडिट, देखरेख, शिक्षण हीं सर्व कार्ये इन्स्टिट्यूटच्या विद्यमाने व्हावीं हे आमचे ध्येय, पण ते कितीसे साध्य झाले आहे? ऑडिट ड्रच राहो, पण देखरेखही डिस्ट्रिक्ट बोर्डस ऑफ, सुपरव्हायजिंग यूनियन्सच्या स्वतंत्र घटनेमुळे इन्स्टिट्यूटच्या क्षेत्रमर्यादेच्या बाहेर गेली आहे. शिक्षणाचे कामातहि हिंदुस्थान सरकारच्या ग्रॅंटचा विनियोग करताना आमच्या सरकारने इन्स्टिट्यूटला नुसते विचारलेहि नाही. अशा रीतीने इन्स्टिट्यूटला जबाबदारी व कार्य हीं अत्यंत सकुचित प्रमाणात राहिली असता पतपेढ्या, बँका व इतर सस्था ह्यांच्या वर्गण्या आणि सरकारी ग्रॅंट आम्ही स्वर्चित रहाण्यात स्वरूप काय? पुणे जिल्हा इन्स्टिट्यूट आपल्या मर्यादित उपयुक्त कामगिरी करित आहे ही अभिमानाची गोष्ट आहे. दुसऱ्या कांहीं जिल्हातहि चांगले काम चालले असेल परंतु एकदरीने आजची परिस्थिती काय आहे, ते पहा आणि मग सरकाराकडे योग्य मागणी करा इन्स्टिट्यूट जगायचे असेल तर ते कार्यक्षम, कार्यव्यापृत व बलवान असे असले पाहिजे. नाही तर परिस्थितीस व ध्येयास अनुसरून त्याची पुनर्घटना करा

आपल्या प्राताच्या कॉंग्रेस प्रधान मंडळाने शेतकऱ्याची स्थिति सुधारण्याच्या हेतूने व्यापक कार्यक्रम आसला आहे, त्याचा

सुपरिणाम आपल्या चळवळीवर झाल्यावाचून रहाणार नाही. सावकारी व्यवहाराच्या नियंत्रणाचा कायदा व्हावयाचा आहे. त्याचप्रमाणे, लवादाने शेतकऱ्याची कजे हलकी होण्याचा कायदाहि करण्याचे घाटत आहे. तदजोडीमुळे सावकारांस आपल्या देण्यापैकी कांहीं रकमेस मुकावे लागेल. कमी प्रमाणांत पण तसाच स्वार्थत्याग सहकारी सस्थास करावा लागणे अपरिहार्य आहे, ही गोष्ट आपणास हिशेबात घ्यावी लागेल आज कित्येक वक्त्यांनी भाषणात सांगितल्याप्रमाणे स्वार्थत्यागी कार्यकर्त्यांची संख्या आपल्या चळवळीत वाढली पाहिजे ग्रामसुधारणेच्या कार्याचा विस्तार देशभर होत आहे, आणि जनतेच्या सहकार्युक्त घटनेवाचून ते यशस्वी होणे अशक्य आहे सहकारी संस्था व व्यक्तिः कार्यकर्ते ह्यास सदरहू ग्रामसुधारणेत महत्त्वाचे स्थान आहे इन्स्टिट्यूटसारख्या लोकशाहीच्या तत्त्वावर चाललेल्या संस्था सर्व प्रांतांमध्ये बलहीन झालेल्या आहेत, हे त्याची परिषद बंगलोर येथे गेल्या जुलै महिन्यात भरली होती, तिच्या कार्यक्रमावरून दिसून आले आहे तरी, ह्यासंबंधांत आपण निराश होता कामा नये. येणाऱ्या परिस्थितीस तोंड देऊन निश्चयाने व आत्मविश्वासाने आपण पुढे गेले पाहिजे. पतपेढ्यांच्या कारभारावर सतुष्ट न होता, शेतीच्या मालाच्या विक्रीची व्यवस्था करणे जरूर आहे, ह्याविषयी सर्वांची खात्री पटली आहे त्या कामी सरकार आणि सहकारी सस्था ह्यांनी प्रगति करणे आवश्यक आहे सहकारी खात्याचे कार्य, कायदा व नियम ह्यांचे परिपालन योग्य रीतीने पाहण्याचे असून बाकी सर्व काम लोकांनी करावयाचे आहे हे आपल्या चळवळीचे ध्येय कसे गाठता येईल इकडे आपले लक्ष पाहिजे. इन्स्टिट्यूटची व इतर पुनर्घटना ह्या ध्येयाचे दृष्टीनेच होणे आवश्यक आहे. आज इतके पुढारी कार्यकर्ते येथे उपस्थित आहेत, ह्यावरून सहकारी चळवळीच्या भवितव्याविषयी आपणात जिवंत जाणीव असल्याचे समाधानकारक रीतीने सिद्ध होत आहे.

जिल्हा इन्स्टिट्यूटचे उत्साही कार्यवाह, श्री. देवभानकर, ह्यांनी संस्थेच्या कामाची त्रोटक माहिती देऊन सर्वांचे आभार मानले आणि वंदेमातरमचे गायन होऊन समारंभ समाप्त झाला.

बाबे कोऑपरेटिव्ह काँट्री

वरील त्रैमासिकाचा सप्टेंबर, १९३७ चा अंक प्रसिद्ध झाला आहे, तो नेहमीप्रमाणे उपयुक्त लेखांनी सजलेला आहे श्री. के. एल. पंजाबी ह्यांनी आपल्या लेखात लंडन येथील ऑथ्रिक्लरल मॉर्टगेज कॉर्पोरेशनच्या व्यवहाराची माहिती दिली आहे. आपल्या देशात जमीन महाणाच्या बँका अद्याप प्रयोगावस्थेत असल्याने, वरील माहिती अत्यंत दोषप्रद वाटेला पजाब प्रांताचे सहकारी राजिस्ट्रार, मि. एफ. डब्ल्यू. वेस, ह्यांनी मुंबई इलाख्यातील सहकारी चळवळीचे आपल्या १२ दिवसाचे प्रवासत निरीक्षण केले, त्यावरून त्यास दिसून आलेल्या गुणदोषांचे वर्णन त्यांनी आपल्या लेखात केले आहे श्री. सी. बी. हुली ह्यांचा टेन्मार्कमधील शेतीविषयक सहकारावरील लेख माहितीपूर्ण असून श्री. मळजी ह्यांचा ऑडिटवरील लेख विचारप्रवर्तक आहे. कुशाता भाळेराव ह्यांनी मुंबई शहरातील मजुरांच्या सहकारी सोसायट्यांचे स्वानुभवपूर्ण वर्णन केले आहे, ते उद्बोधक होईल. काँट्रीमध्ये नेहेमीची इतर सदरे आहेतच.

ऑंध स्टेट सेंट्रल बँक, लि ऑंध. (सातारा)

बँकेच्या भागीदाराची पांचवी वार्षिक साधारण सभा तारीख २४-१०-१९३७ रोजी दुपारी श्री. दर्शने ह्यांचे अध्यक्षतेखाली भरली होती. त्यावेळी बँकेचे २५ भागीदार व गावातील सभ्य गृहस्थ आणि सस्थानचे अधिकारी मिळून सुमारे १०० लोक हजर होते श्री. सभाजीपंत दर्शने आपल्या प्रास्ताविक भाषणांत म्हणाले.—

श्री दर्शने ह्यांचे भाषण

“ बँक लिमिटेड झाली, त्यावेळी जुन्या बँकेचे सेव्हते भाडवळ सात लाख रु होतें, तें आता सुमारे दहा लाख झालें आहे शेअर भाडवळ एक लाख तेरा हजाराचे वर झालें असून शेअर होल्डर्सची सख्या ३१० आहे. एकूण ठेवांत रुपये २,०६,८०० ची वाढ झालेली आहे. गेली दोन वर्षे ठेवीवरील व्याजाचे दर अगदी कमी असूनहि ही वाढ कायम आहे हें नमूद केलें पाहिजे

जुन्या बँकेचे येणें रुपये ७,०७,८०० होतें तें आता ४,०६,५०० इतकें राहिलें आहे, म्हणजे मुदल रुपये ३,०१,३०० इतके वसूल झाले आहे. जुन्या बँकेचे वसूलाबाबद गेल्या जानेवारीत सस्थानने जी तडजोड कमेटी नेमली त्या कमेटीचा उपयोग चालू साली वसूलास फार झाला हें नमूद करणेस मला आनंद वाटतो. तसेच या तडजोड कमेटीची मुदत आणखी एक वर्ष वाढविल्याबद्दल सरकारचे बोर्डातर्फे आम्ही आभार मानतो नव्या बँकेचा व्यवहार उत्तरोत्तर प्रगतिपर आहे थकवाकीचे प्रमाण १९१ इतकें आहे व तें इतर बँकाशी तुलना करता बरेच कमी आहे हें दिसून येईल. ठेवीचे मानाने तरती रकम भरपूर असून तिचे प्रमाण, एकूण ठेवीशी शेकडा २८ इतकें आहे. हेंच प्रमाण जर सस्थानची वीस वर्षे मुदतीची ठेव सोडली तर, शेकडा ३७ इतकें पडत आहे. तारीख ३०-६-१९३७ अखेर एकूण पाच वर्षांत बँकेस नफा रुपये ६४,१६५ इतका झाला. यापैकी आजचे सभेचे ठराव-प्रमाणे सामील होणाऱ्या रकमा धरून एकूण रिझर्व्हजची बेरीज रुपये ३३,३०० इतकी होईल रुपये २८,९५७-४-० डिव्हिडंडचे रुपाने भागीदारास वाटण्यांत आले पहिले वर्षी पांच टक्केप्रमाणे डिव्हिडंड दिलें व पुढे प्रत्येक वर्षी सहा टक्केप्रमाणे दिले आहे. एकूण रुपये २८,९५७ जें डिव्हिडंड वाटण्यांत आले त्यापैकी रुपये २६,६१६ इतके सस्थानला मिळाले आहेत शिवाय सस्थानच्या बऱ्याचशा ठेवीवर दरसाल दर शेकडा सहा प्रमाणे व्याजहि देत आहोंत.

हल्लीच्या नोकराची सख्या २२ आहे नोकराना भरपूर पगार देऊन त्याचेकडून चांगले काम करून घेण्याचें आमचें धोरण आहे व त्यास अनुसरून नोकरांना ठरलेल्या स्केलप्रमाणे बढती देण्यांत येते तसेच ता १-७-१९३७ पासून प्रॉव्हिडंड फंडाची योजना सुरु केली आहे. या योगाने त्याच्या कामात तत्परता राहून त्याच्या नोकरांला स्थैर्य येतें असें आमचें मत आहे. इतकेंहि करून बँकेच्या सेव्हत्या भांडवलाशी खर्चाचें प्रमाण अत्यल्प म्हणजे १ १/४% इतके आहे श्री केतकर यानी बँकेची तपासणी केली त्यात त्यानी पगार अगदी अपुरे आहेत असें नमूद केलें आहे

पूर्वी सस्थानात ३० सोसायट्या होत्या, हल्ली त्या ९८ झाल्या आहेत सभासदाची सख्या १४२६ वरून ३२०७ वर गेली आहे

सोसायट्याचें सेव्हते भाडवळ रुपये ९८,००० वरून ३,३६,००० रुपये पर्यंत गेलें असून सस्थानातील एकूण लोकसख्येचे मानाने या चळवळीत सामील झालेले लोक फारच थोडे आहेत हे आपणास दिसून येईल. ही चळवळ फैलावण्यास भरपूर वाव आहे. सरकार व बँक ह्याबाबत प्रयत्न करीत आहेत, यास जनतेनें सहाय करावें.”

निवडणुकी

यानंतर पुढील सालासाठी निवडून आलेल्या डायरेक्टरांचीं नावें सालीलप्रमाणें जाहीर करण्यात आलीं.

- १ मे. ल. का. किलोस्कर, कारखानदारातर्फे.
- २ मे. स. वा. दर्शने, व्यक्तीशः सभासदातर्फे.
- ३ मे. देवी माधवदास रामदास, व्यापाऱ्यातर्फे.
- ४ मे. म. जि. रेगे, सोसायट्यांतर्फे
- ५ मे. वा. बळवंत दाडेकर,”
- ६ मे. श्रीमंत अप्पासाहेब पत, संस्थानतर्फे.

प्रातिनिधिक सभेतर्फेच्या डायरेक्टराची निवडणूक झाली नसल्याने ती जागा रिकामी आहे

- मेसर्स पी. जी. भागवत आणि क. ह्यांस बँकेचे १९३७-३८ सालाकरिता ऑडिटर नेमण्यात आले.

श्रीमताचें भाषण

याप्रमाणें ठराव पास झाल्यानंतर श्रीमताचें भाषण झालें. ते म्हणाले — “ गेले पाच वर्षांत बँकेची उत्तरोत्तर वाढ होत गेली आहे हें समाधानकारक आहे. सहकारी चळवळीची वाढ बँक लिमिटेड झाल्यापासून झपाट्यानें होत असून त्याचा फायदा शेतकऱ्यांना होईलच यात शंका नाही. तथापि बँकेनें आतां सेलिंग सोसायट्या स्थापन करून शेतकऱ्याचें दलालांपासून संरक्षण करावें. कारण दलाल लोक शेतकऱ्यास भावात व मारपांत असें दोन्ही तऱ्हेनें बुडवितात. सध्या सस्थानात ग्रामोद्धारार्थें कार्य सुरु झालेलें आहे व त्यात बँकेनें आम्हास आजपर्यंत जसें सहाय केलें तसेंच पुढें केले पाहिजे व ती तशी करील असा आम्हांस भरवसा आहे सस्थानातील प्रत्येक गाव ऋणमुक्त कसा होईल याची आम्हास काळजी आहे व या आमच्या प्रयत्नांत बँकेनें मदत केली पाहिजे

सस्थानातील रयतेच्या विम्याचा पैसा, तसेंच घरादाराच्या विम्याचा पैसा बाहेर जातो तोच धदा जर बँकेनें सुरु केला तर बँकेची भरभराट होईल असें आम्हास वाटते. तरी त्या योजनेचा बँकेनें अवश्य विचार करावा अशी आमची शिफारस आहे. शेवटी आमचें असें म्हणणें आहे की, बँकेची दिवसानुदिवस अशीच प्रगती होत जावी व भागीदाराना त्याचे पदरात जास्ती दरानें डिव्हिडंड वाटण्याची पाळी आहे याच डायरेक्टरावर यावी ”

व्ही. पी. वेडेकर आणि सन्स

याचेकडील मसाले, लोणचे आणि पापड याचा आपले जेवणांत नेहमी उपयोग करा

पत्ता — मुगभाट, गिरगाव, मुंबई.

पुणें एजंट:— दत्तात्रय नारायण हेजीव २०, शुक्रवार.

हिंदुस्थानांतील शिवणकामाच्या धंद्याकडे इंग्लिशांचें लक्ष

[“अर्धाच्या” २२-९-३७ च्या अकांत इंग्लंडमधील कपडे तयार करण्याच्या धंद्यासबधी माहिती आली होती. तिला पोपक असें विचार श्री झारापकर हाचेकडून सालील लेसाचे रूपानें आमचेकडे आले आहेत, ते वाचकांस उद्बोधक वाटतील.]

ले — ‘शिवणकलाकुशल’ का. रा. झारापकर, डी. एफ. सी (लंडन), गोल्ड मेडलिस्ट, प्रिन्सिपॉल ‘झारापकर टेलरिंग कॉलेज’ पुणे.

आपल्या हिंदुस्थानांतील शिवणकामाच्या धंद्यासबधी इंग्लिश लोकांचें काय मत आहे याची थोडक्यात कल्पना यावी म्हणून ‘थी असोसिएशन ऑफ ब्रिटिश क्लोथिंग डिझायनर्स’ (The Association of British Clothing Designers) या संस्थेच्या लीड्समधील शासंत मि. एस. बी. ब्रोचा (Brocha) नांवाच्या सभासदानें काहीं आठवड्यापूर्वी जे भाषण केलें त्या भाषणाचा थोडक्यात सारांश पुढें देत आहोंत. मि. ब्रोचा हे एक उत्कृष्ट कर्तक असून त्यानीं हिंदुस्थानांतील निरनिराळ्या युरोपियन फर्मसमूहून कर्तकाचें काम केलेलें आहे.

“हिंदुस्थानात आज पसर्तीस कोटि लोकसंख्या असून तेथें कोणत्याहि देशाच्या मालापेक्षा ब्रिटिश माल जास्त सपला जातो. शिवणकामाच्या धंद्यासबधी म्हणावयाचें झाल्यास मला असें शरमेनें म्हणावें लागतें कीं, आपणाकडे ५० शिल्लिगाना जे सूटस (अर्थात् कापडासह) विकत मिळतात त्या सूटच्या दर्जाचें काम तेथील युरोपियन फर्मसमूहून देखील जेथें मिळत नाही, तेथें तद्देशीय शिंपीवर्गाची गोष्टच सोडा. बरे, हा दोष हलक्या मालाचा असें म्हणावें तर तसेंही नाही कारण, बहुतेक सर्व माल ब्रिटिश बनावटीचाच असतो या दोषाचें मुख्य कारण तेथील लोक नेहमी अल्पसंतुष्ट असतात, हें होय कारण तेथील शिंपीवर्ग आपणापेक्षाहि जरी फार कष्टाळू असला तरी तेथें आधुनिक यंत्रसामुग्रीवर काम करण्याची पद्धत नसून लोक उमेदवारी करण्यासहि तयार नसतात. तेथें थोडीदेखील कोणासही कला येऊं लागली तरी त्या कलेतील नवीन नवीन निघणारें चाळमय, यंत्रसामुग्री किंवा शोध इत्यादिकांचा मुळीच विचार किंवा अभ्यास न करतां तो इसम ताबडतोब स्वतःचें असें स्वतंत्र दुकान उघडतो व त्यामुळे धंद्याचाहि चुथडा होतो कामाचढल मिळणारा मोबदलाहि इतका कमी असतो कीं उत्कृष्ट काम करणाऱ्या तद्देशीय शिंप्याचें मासिक वेतन चार पौडोंपेक्षा जास्त असत नाही हें सुद्धा एक कारण तेथील एकदूर शिवणकाम कनिष्ठ अशा प्रकारचे निघण्यास पोषक असेंच होतें.

तेथील लोक नाविन्याचे भोक्ते असल्यामुळे रेडिओ, टेलिफोन, सिनेमा इत्यादिकांचा झपाट्यानें प्रसार होत असलेला तुम्हास दिसून येईल परंतु आश्चर्याची गोष्ट ही कीं, साध्या शिवण्याच्या यंत्राखेरीज तेथें तुम्हास शिवणकामाचें एकहि आधुनिक यंत्र सांपडणार नाही कारण बहुतेक सर्व शिंपीवर्ग फारच अशिक्षित असून त्यांच्यात सघशक्तीनें काम करण्याचा आतिशय अभाव आहे.

हिंदुस्थानातील निरनिराळ्या शहरासारख्या ठिकाणीं शिवणकामाच्या धंद्यात बराच पैसा मिळविण्याचें केवढें तरी मोठें क्षेत्र रिकामें आहे. तिकडे निरनिराळ्या ऋतूत गरम, रेशमी, सुती, वगैरे कपडे वापरण्याची पद्धत असल्यामुळे तेथील शिंपीवर्गास सतत वर्षभर काम मिळत असते”

अशाप्रकारें धंद्यासबधी सर्वसाधारण माहिती दिल्यावर ते पुढें म्हणतात:— “जपान आणि दक्षिण आफ्रिका इत्यादि ठिकाणीं इतर राष्ट्रांच्या शिवणकामाच्या कंपन्या असूनहि आपल्या कंपन्या फायदेशीर चाललेल्या आहेत. हिंदुस्थानासारख्या देशांत, म्हणजे जेथें दुसऱ्या कोणाच्याहि आधुनिक यंत्रसामुग्रीनें युक्त अशा कंपन्या नसल्यामुळे व्यापारी स्पर्धेची भिती नाही, तेथें आपल्या कंपन्या अत्यावधीतच फारच फायदा

मिळवूं शकतील याबद्दल कांहींच शका नाही तरी येथें जमलेल्या आपणां सर्वास मी अशी विनंति करतो कीं आपणापैकी कोणीतरी आधुनिक यंत्रसामुग्रीनें युक्त अशी एक तरी शिवणकामाची कंपनी हिंदुस्थानात काढून योग्य त्या अल्प मोबदल्यात आम्हीं चांगले कपडे सहज पुरवू शकतो असें हिंदी जनतेस पटवून द्यावें”

“उशीर झाला पण नंबर पहिला आला”

— कार्यक्रम —

मशिनरीची उभारणी व ११०० एकर उंसाची
लागवड. १० लक्ष रुपयांची साखर.
५ ते १० टक्के नफा.

साखरेचे भाव वाढले त्या प्रमाणांत

नफाहि वाढणार,
कारण

सिंडिकेटचा नफ्याचा अंदाज १० रुपये भाव धरून दिलेला
असतो हल्लीं साखरेचा भाव दर ह्रडेडवेटास

११ रुपयांचे वर आहे. शेअर आज घेऊन
ठेवा पुढें शेअरचे भाव वाढतील.

साविस्तर माहिती व शेअर फॉर्मस खालील
पत्त्यावर मिळतील

दि बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेट
लिमिटेड, पुणे.

१५७ बुधवार पेठ, पुणे २

स्त्रियांचा आजार

म्हणजे मुख्यत विटाळदोष आणि गर्भाशयांत विषाड होणे हेच आमचें औषध आर्टोमिक्स (आतंबदोषारि) एका निष्णात खीरोग-चिकित्सकाचे पाठावरून तयार केलेलें असून ५० वर्षांच्या अनुभवानें स्त्रियांच्या सर्व गुण रोगावर अप्रतिम गुणदायक ठरलेलें आहे. धुपणी, विटाळ नसणे, थोडा अथवा कष्टदायक होणे, ओटीपोटांत कळा मारणे, भकाली गर्भपान, ज्वर, कडकी, डोकें दुखणे, शोचास साफ न होणे इत्यादि विटाळदोष नाहीसे करून गर्भाशय निरोगी करण्याचा हमसास गुण या आर्टोमिक्समध्ये असल्यामुळे वैद्य व डॉक्टरांस मोठ्या प्रमाणावर वापरत आहेत गुणामध्ये याची बरोबरी बाजारांतील इतर औषधे करू शकत नाहीत. किंमत बाटलीस रु २ ट. स. १२ आणे निराळा एकदम तीन बाटल्या मागविणारास टपालसचं माफ.

हिंदुस्थान, ब्रह्मदेश, व सिलोनसाठी मुख्य विक्रेते.—

धी इंडो फॉरिन एजन्सीज (डिपार्टमेंट न. ६)

२५५/७ पेंडसे चाळ, सदाशिव पेठ, पुणे शहर

निवडक बाजारभाव

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर, १९३५ पासून)	३%
सरकारी कर्जरोखे	
५% करमाफ लोन (१९४५-५५)	१२०-१०
५% (१९३९-४४) लोन ..	१०५-५
४% १९४३ ..	१०८-६
३ १/२% विनमुदत ..	९८-१२
३ १/२% १९४७-५० ..	१०६-८
२ ३/४% १९४८-५२ ..	१००-५
निमसरकारी रोखे	
४% पोर्ट ट्रस्ट (बिगर गॅरंटी व लांब मुदत)	१०९-८
४% मुबई म्युनिसिपल (लांब मुदत) ..	१०९-०
४% मुबई सिटी इन्फ्रस्ट्रक्चर ट्रस्ट बॉण्ड (७० वर्षे मुदत)	१०९-०
४% मॅसूर कर्ज (१९५३-६३)	११२-०
५% मॅसूर कर्ज (१९५५)	१२३-०

मंडळ्यांचे भाग

(कसांतील पहिला आकडा भागाची दर्शनी किंमत, दुसरा आकडा वसूल झालेले भांडवल व कंसांनंतरचा आकडा वार्षिक डिविडेंड दर्शवितो)

बँका

बँक ऑफ इंडिया (१००-५०) १०% ..	१४२-१३
बँक ऑफ बरोडा (१००-५०) १०% ..	११९-८
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५०-२५) ६% ..	३०-१२
इंपारिअल बँक (५०) १२% ..	१६०५-०
बचि प्रॉ. को. बँक (५०) ५% ..	५९-०
रिझर्व बँक (१००) ३ १/२% ..	१२७-१२

रेल्वेज

दोंड-बारामती (१००) ४ ३/४% ..	१०४-४
पाचोरा-जामनेर (१००) ४ ३/४% ..	९४-०
अहमदाबाद प्रांतज (५००) १०% व ६ रु. ४ आ. बोनस	१५१-४
तापी व्हॅली (५००) ७ ३/४% ..	७६२-८

वीज

बाँचे व्होचे ऑर्डि (५०) १३% ..	१२५-०
कराची (१००) ९% ..	२७१-४
पुणे इलेक्ट्रिक (१००) ९% ..	२१६-४
टाटा पाँवर ऑर्डि. (१०००) ५ ३/४% ..	१४७५-०
आंध्र व्हॅली ऑर्डि (१०००) ७ ३/४% ..	१५७५-०

इतर

बेलापूर श्रृंगर (५०) ८ रु. ..	१८७-८
इन्फ्रस्ट्रक्चर ट्रस्ट (१००-५०) २ रु. ..	५०-१२
शिया स्टीम (१५) १ रु. ..	२५-३
न्यू इंडिया विमा (७५-१५) १ रु. ४ आ. ..	४४-०
ऑरिएंटल विमा (२००) १२५ रु. ७५ रु. बोनस	२७००-०
टाटा आयर्न प. प्रे. (१५०) ६% ..	२०१-४
टाटा आयर्न दु. प्रे. (२००) १५ रु. २ आ. ..	१६६-८
टाटा आयर्न ऑर्डि (७५) १० रु. ..	३४१-०
टाटा आयर्न डिफर्ड (३०)-३६ रु. ३ आ. ६ पे ..	१५१५-०

सोनं-चादी-साखर

सोनं (मिट) प्रत्येक तोळ्यास ..	३४-९
चादी (मिट) प्रत्येक १०० तोळ्यास ..	५०-६
साखर जावा (तयार) प्रत्येक हड्डेवटास ..	१५-४
केसर प्रत्येक मणास ..	११-४
सरया प्रत्येक मणास ..	११-२

औंध स्टेट सेंट्रल बँक लिमिटेड. औंध.

(स्थापना-८ आक्टोबर १९३२)

हेड ऑफिस-औंध (सातारा)

शाखा-आडपाडी, कुंडल, गुणदाळ, विचूद स्टेशन व दिपंची, चालू ठेवीवर शेंकडा दीड टक्का व्याज दिले जाते. सेव्हिंग्ज ठेवीवर चेक स्वीकारून शेंकडा अडीच टक्के व्याज दिले जाते. आम्ही मुदतीच्या ठेवीही स्वीकारतो. व्याजाचे दराबद्दल चौकशी करावी.

कर्ज-सोनं, चादी, माल, सरकारी कर्जरोखे वगैरेचे तारणावर कर्ज दिली जातात.

चेक, हुंड्या, ड्राफ्ट वगैरे वसूल करून दिले जातात.

शेअर खरेदीबद्दल व इतर माहितीबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

B R. Vartak

मॅनेजर.

न्यू इंडिया अशुअरन्स कं. लि. मुंबई

(सर्व तऱ्हेचे विमा काम करणारी हिंदुस्थानांतील सर्वांत मोठी कंपनी.)

आयुर्विमा उतरणारा मनुष्य मुख्यतः खालील तीन गोष्टीकडे लक्ष देतो:-

(१) कंपनीचे स्थैर्य. (२) उत्तम व्यवस्था

(३) पॉलिसीमधील अटी व बोनस वाटण्याची पात्रता.

“न्यू इंडिया” ह्या तीनही बाबतीत पूर्ण समाधान देईल.

प्रॉस्पेक्टस मागवा अगर समक्ष भेटा आणि खात्री करून घ्या

श्री डी. के. जोगळेकर, बी. ए.,

ऑर्गनायझर ऑफ एजन्सीज,

टिळक रोड, पुणे (२)

नागपूर प्रीमिअर को-ऑपरेटिव्ह

हाउसिंग सोसायटी, लिमिटेड.

टिळक पुतळयाजवळ, नागपूर सिटी.

	रुपये
अधिकृत भांडवल	१,००,०००
जमा असलेले भांडवल	८४,५००
रिझर्व फंड	४,८१२
इतर फंड	१,४०३
मुदतबंद ठेवी	१,९६,७१६
सेव्हिंग्ज बँक ठेवी	९,२०२
मॅबराकडून येणं असलेलें कर्ज	२,७८,८४६
सरकारी रोखे व तत्समान रोख्यात	

गुतविलेडी एकूण रकम ३६,६८३

सोसायटी जास्त कमी मुदतीच्या ठेवी स्वीकारते.

ठेवीची रकम पूर्ण सुरक्षित. शेअर्स विकत मिळतात.

आतापर्यंत डिविडेंड पांच टक्क्यांहून केव्हाही कमी दिले

गेलं नाही सोसायटी आपल्या मंत्राना त्यांच्या घराचे

तारणावर कर्ज देते.

सोसायटीसंबंधीच्या पूर्ण माहितीसाठी पत्र-

व्यवहार करा अगर समक्ष भेटा.

जॉइंट ऑनररी सेक्रेटरीज.

For All Medicinal Requisites
— TRY —
N. MAHADEV & Co.
DISPENSING CHEMISTS
AND
DRUGGISTS
City Post Office Corner POONA, 2.

FOR
SAFETY, ECONOMY
AND
DURABILITY
Consult
V. G. & Sons
ELECTRICAL and RADIO ENGINEERS
AND
LICENSED ELECTRICAL CONTRACTORS
Laxmi Road, Ganapati Chowk, POONA.

स्पेशल स्टमक ट्रीटमेंट
पांढरें-सत्त्व किंमत १। रु.
मलशुद्धी टॅबलेट्स किं ८ आ.
या दोन औषधांच्या मदतीने पोटातील सर्व विकार सात्रीने बरे करता येतात. अपचन, आम्लपित्त, पोटदुखी, पोट फुगणे कर्पट टेंकर येणे, छातीतील जळजळणे, भोवळ वाटणे अन्नावरची इच्छा नष्ट होणे, शोष समाधानकारक न येणे वगैरे विकारावर हा इलाज रामबाण गणला गेला आहे
डॉ. बी. आर. गुणे
पुणे २

दि साऊंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.
[स्थापना सन १९३५]
९३१ लक्ष्मीरोड, पुणे शहर
कामाची वेळ—
दररोज सकाळी १० ते ३, शनिवारी १० ते १
चालू ठेवी द सा. द शें २ टक्के व्याजाने स्वीकारल्या जातात.
सेविंग बँक ठेवीवर द सा. द. शें ३ टक्के व्याज दिले जाते
मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यांपासून ३ वर्षेपर्यंत स्वीकारल्या जातात व्याजाचे दरान्वये बँकेकडे चौकशी करावी.
कर्जः सोने, चांदी, सरकारी रोखे, वगैरे तारणावर रकमा दिल्या जातात.
मॅनेजिंग एजंट्स.

"DAWN'S MENSORIUM" makes 6% addition to the monthly income of the family. Prospectus sent free on application.
General Manager, "The Dawn of India Life Insurance Company Limited, POONA."

RELIABLE STENOGRAPHERS
AND TYPISTS
ON TEMPORARY & PERMANENT CONTRACTS.
Apply—MARATHI KENDRA,
10 BUDHWAR, POONA 2

S. B. JOSHI & Co.
ENGINEERS & CONTRACTORS
41 A, Bruce Street, Bombay | 716 Sadashiv Peth, Poona City

पायोनियर डाइंग हाऊस, पुणे,
रंगीत कापडाचे व चिटाचे व्यापारी
एरोसाफ प्रिंटिंग, सडीकाम, पक्क्या रंगाचे छापकामाचा व गविण्याचा कारभार
भिकारदास मारुतीरोड, 'दातेवाडी' ६२५ सदाशिव पेठ

SAHYADRI INS. CO.
— NASHIK —
BEST TO CHOOSE & TO REPRESENT
WANTED WORKERS OF EITHER SEX
Particulars by post or in person

गव्हाचे पोहे
(REGD.) (BLOSSOM) (REGD.)
कित्येकाना गहू खाण्याची इच्छा असते पण प्रकृतीमुळे अगर हवामानामुळे सोसत नाही. अशा लोकांना हे गव्हाचे पोहे चांगले मानवतात. विशेषतः लहान मुलांना सकाळचे किंवा मधल्या वेळेचे खाणे म्हणून गव्हाचा उपयोग हितकारी ठरतो.
ह्या पोह्याचा तिसट व गोड चिवडा होतो. तसेच हे दद्या-डुघातून साता येतात.
७५३ सदाशिव }
पुणे २. }
भास्कर पांडुरंग सहस्रबुद्धे
कारसानदार.

K. K. & Co.

Photographic Dealers

POONA

स्वल्प व्याजाने कर्ज मिळवा

स्वदेशी ध्यांना उत्तेजन देऊन त्यांची श्रेष्ठ जोपासना करण्यास व स्वतःच्याहि फायद्यासाठी कंपनीने लोन सर्टिफिकेट घेण्यास आजच रु. २५, किंवा प्रथम ६०० व दरमहा ३ प्रमाणे पुढे १० महान १०० ते ५००० कर्ज, अगर कर्ज नको असल्यास रु. ५ ते १०० रोख मिळवा तसेच स्पेशल लोन घेऊन निकडीच्या गरजा भागवा या इन्व्हेस्टमेंटमध्ये रोख रकमा मिळविणे किती फायद्याचे होईल याचाहि विचार करा. प्रास्पेक्टस व एजन्सीसाठी २ आण्याची तिकिटें पाठवून लिहा अगर मेटा

दि हिंदुस्थान इंडस्ट्रियल कंपनी, लि,

हेड ऑफिस:- गिरगांव, मुंबई.

ब्रँच:- लक्ष्मी रोड, काकाकुवा मॅन्शन समोर, पुणे न. २.

CONFIDENCE

is a worth-while asset in business building
The success that has attained Hindusthan's
efforts to serve the public has its origin in
public confidence, its

YEARS OF

Efficient Management, Fair Dealings,
Prompt Settlement of Claims, Liberal
Terms, Enterprize, Judicious Reserves;
Sound Investments, Huge Assets and
Useful Service

HAS CREATED

PUBLIC CONFIDENCE

The following figures will convince you :

NEW BUSINESS

Last year 1936-37

Exceeds

2 CRORES & 82 LAKHS**BONUS**

PER THOUSAND PER YEAR

On Endowment Rs 23 | On Whole Life Rs. 20

HINDUSTHAN

Co-operative Insurance Society, Ltd.

(ESTD 1907)

Branches Bombay, Madras, Delhi, Patna, Lahore,
Lucknow, Dacca

Office throughout India & the East

S. C. MAJUMDAR,
MANAGER Bombay Branch.

POONA OFFICE — 180, Budhwar Peth.

मुंबई इलाख्यांतील सहकारी चळवळींच्या केंद्रस्थानी
असलेली**शेतकऱ्यांची प्रांतिक बँक**

महणजेच

**बॉम्बे प्राविन्शियल कोऑपरेटिव्ह
बँक, लिमिटेड.**

(सहकारी कायद्यान्वये नोंदलेली)

स्थापना १९११.

मुख्य कचेरी—अपोलो रस्ता, कोट मुंबई.

शाखा

१ बरामती (जि पुणे)	१६ अकलूज (जि सोलापूर)
२ सातारा („ सातारा)	१७ विरमगाव („ अहमदाबाद)
३ इस्लामपूर („ „)	१८ धुळे („ प. सानदेश)
४ कऱ्हाड („ „)	१९ दोंडाईचे („ „)
५ तासगाव („ „)	२० धारपूर („ „)
६ किलोस्करवाडी („ „)	२१ शहादे („ „)
७ शिराळ („ „)	२२ नडुरवार („ „)
८ कोरेगाव („ „)	२३ साक्री („ „)
९ भिवडी („ „)	२४ शिंदसेडे („ „)
१० अहमदनगर („ अहमदनगर)	२५ तळोदे („ „)
११ शेवगाव („ „)	२६ मालेगाव („ नाशिक)
१२ कोपरगाव („ „)	२७ सदाणा („ „)
१३ वाई („ ठाणे)	२८ कळवण („ „)
१४ पालघर („ „)	२९ दोहद („ पंचमहाल)
१५ कल्याण („ „)	३० कालोला („ „)

खेळते भांडवल रु. २०००००००० चे वर

या बँकेत मुदतीच्या, चालू व सेविंग बँक ठेवी

स्वीकारल्या जातात

आणि

फक्त नोंदलेल्या सहकारी पतपेढ्यांनाच कर्ज

दिलीं जातात.

शिवाय

इलाख्यांतील बहुतेक सर्व प्रमुख ठिकाणी हुंडीचा
व्यवहार केला जातो.या बँकेत येणारा पैसा, शेतकरी व इतर अल्प उत्प-
न्नाचे लोक, यांच्या प्रत्यक्षपणे उपयोगी पडतो.पूर्ण माहितीकरिता हेड ऑफिस अगर शाखा-
कचेऱ्यांस लिहाव्ही. एल. मेहता,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.